VIDSYN

Tidsskrift for geografer i Bergen

Squatters in Katmandu *s. 12*

Flood hazard in Chitwan, Nepal *s. 4*

Psykogeografi *s. 18*

Kommentar

Hva skal vi gjøre i desember?

Hva skal vi gjøre i desember, når vi har vaska gølvet i november?

Det eneste brevet som kom i posten i dag var fra diabetesforbundet. De ønsket velkommen til årsmøtet 15. februar og ønsket alle medlemmer en riktig god jul og godt nytt år. Men jeg reagerte ikke i det hele tatt på at dagens dato kun var 10. november. Jeg er tross alt tidlig ute selv med juleplanleggingen. Billetter hjem ble bestilt i slutten av oktober. Gavene har jeg faktisk kjøpt, samtlige, når Lagunen kjøpesenter hadde "halloweentilbud" for to helger siden. Julekjolen, alltid et vanskelig valg, kjøpte jeg på salg i sommer. Har ikke engang brukt den ennå. Tenkte kun på hvor fantastisk desember måned skulle bli uten å springe rundt på butikkene etter den perfekte kjolen. Julekakene tar jeg nå til helgen. Det blir ikke mange sortene. I år blir det kun de julekakene Rema 1000 selger. Det er ikke mye som gjenstår nå. Litt husvask og deretter litt glitter og stas på juletreet, som jeg forresten bestilte i påska.

" Men ka i all verden ska du finna på i desember da, Helene?" Det var min fetter som spurte på telefon, etter at jeg hadde fortalt ham at alt var klart til jul, allerede nå i november. Det fikk meg til å tenke. Nei, hva i all verden skal jeg finne på i desember. Hva er det folk gjør i desember ettersom juleplanlegginga gjøres resten av året? Og hva i all verden er det diabetesforbundet gjør i desember, som må ønske medlemmene sine god jul og godt nytt år i midten av november?

Krev jula tilbake.

Skriv under på www.giossjulatilbake.no (i regi av Fremtiden i våre hender)

Helene

Inspirasjon

av Alf Terje Fotland

Lesesalen er fylt til randen av fem
fra hver sin verden de titter frem
når telefonen kimer
det er til Ivar igjen
Ingen tar den, før alle reiser seg.
Forlengst tømte champagneflasker
overalt,
fra de som feiret
når de endelig fikk ut fingen
og forlot reiret.
Størknet kaffe dandert
over et rosa rokokkokjøleskap
ingen vet hvor gammelt det er.
Vaskekonen stønner tungt,
innestengt aggresjon kommer ut
gjennom Løwang og en klut.
Veggene er stinne av bøker
du aldri søker
Det er vår og vi
vil ikke vite det.
Det er sol og vi
er glade for at vinduene sitter i taket.
Det er sent på dag
og middagen får vente til i morgen
eller til høsten en gang.
Herfra hentes inspirasjonen
til det som skal bli...

Vidsyn *for ti år siden*

VIDSYN
TIDSSKRIFT FOR GEOGRAFENE I BERGEN

En undersøkelse som er gjort viser at kvinnerepresentasjon er dårlig på alle fakulteter(...) Desverre er ikke vår institutt noe unntak fra denne manns-dominansen; geografi i Bergen har pr. i dag én kvin

Tidsskrift for geografene i Bergen

VIDSYN

Årgang 17, nr. 2 2004

Redaksjon dette nummer
Halvor Dannevig
halvor.dannevig@student.uib.no

Bidragsytere
Tor Brynjar Welander, Helene Harris-Christensen, Beate Mæsel, Charlotte Meering, Hans Christian Engum, Krishna Pd Bhattarai, Rajesh Thapa, Håvard Hårstad, Lena Garnes, Maren Torstensen

Økonomiansvarlig
Beate Mæsel

Layout og art detecting
Halvor Dannevig

Korrektur
Helene Harris-Christensen, Charlotte Meering og Asgeir Skålholt

Adresse
Institutt for Geografi
Breivikveien 40
5045 Bergen

Abonnement:
Kontakt redaksjonen

Kontonr.:
0531 25 11616

Denne utgivelsen av Vidsyn er støttet av Institutt for Geografi, UiB og Kulturstyret.

Leder

Miljø og utvikling er et populært tema blant geografistudentene i Bergen. Det er et fagområde man kan kanalisere sine idealistiske tilbøyninger inn i og gjøre sin bit for å redde verden. Dette nummer av Vidsyn gir gjennom tre artikler en smakebit på ulike temaer innen miljø- og utviklingsgeografi som masterstudenter her på instituttet skriver oppgave om. Dessuten har vi en artikkel om noe som virkelig må kalles avantgarde-geografi: Psykogeografi. Det skal bli spennende å se om noen klarer å bruke det i sin forskning.

Hittil har redaksjonen vært eneveldig i sitt valg av temaer, og dermed styres temaene i de ulike numrene av redaksjonsmedlemmenes interesser. Det har vært lite ønsker om temaer vi bør ta opp. Samtidig er det vanskelig å se at det som har vært skrevet har vakt det helt store engasjementet. Så har vi da heller ikke forsøkt å erte på oss folk med provoserende tekster. Men det spørs om det er det som trengs. Og her er en liten oppfordring til lesere og potensielle bidragsytere, kom med innspill til det som er tatt opp, og ikke minst hva som bør taes opp!

Redaktøren sier nå takk for seg, og søker en ny tilværelse som menig redaksjonsmedlem. Forhåpentligvis og sannsynligvis vil det fortsette å komme flere utgaver av Vidsyn, men det kommer ikke lenger til å stå å falle på undertegnede. Heretter blir mer skriving for egen regning og mindre redigering. God jul!

INN*hold*

side 4 **Flood hazard in Chitwan, Nepal**
How do inhabitants of flood prone area in Nepal cope with the damages and the threats of floods?
side 8 **Økologi, naturvern og landskapsendringer**
Kan vi skille mellom menneskeskapte og «naturlige» endringer i landskapet?
side 12 **Squatters in Kathmandu**
What livelihood strategies do scuatters in Kathmandu choose?
side 16 **Aktuelt**
Nå må det vel være alvor med denne flyttingen?
side 18 **Psykogeografi**
Performancekunst møter geografien
side 22 **Deilige kamskjell**
Går det ann å lykkes som kamskjelldyrker?
side 25 **Rebusvinnerne**
Ferske geografer gjør suksess i utenomfaglige aktiviteter
side 26 **Fra oss som er igjen**
Stadig flere blir ferdig med sine master- og hovedfagsoppgaver
siste side **Vrangsyn**
Jorden sett fra baksiden

Fig. 1: Flood of 2004 carrying huge trunk of tree.

The Impact of Flood in Chitwan District: The case of Jagatpur V.D.C

How do inhabitants of flood prone area in Nepal cope with the damages and the threats of floods? Rajesh Thapa describes what he found during his fieldwork during the summer of 2004

Text and photo: Rajesh Thapa

Nepal is located in the very heart of the Himalayan arc; about 83 percent of the country has mountainous terrain and the remaining 17 percent in the south is alluvial plains. Nepal is drained by more than 6000 big and small rivers. Together with the following natural factors such as continuous rainfall, cloudbursts, snowmelt, glacial lake outburst floods, the breaking of dams caused by landslide falling directly into river channels, and breaching of lakes and man-made reservoirs they can bring devastating floods.

Flood is one the most pervasive natural hazards faced in Nepal. The problem of flood hazard is particularly prominent in the southern plains of Nepal. From 1983 until 2002 such disasters killed approximately 310 people annually, and caused the loss of around NRs. 123,062,994 (including landslide). The loss of lives owing to flood, landslide and avalanches comprise about 29 percent of the total loss (Chettri & Bhatarrai 2000). The extent of flood varies from year to year and

the loss of lives, fertile agriculture land and other resources are reported accordingly.

Chitwan District is one of the districts that is most vulnerable to water induced diasaters. Table 1 clearly shows the losses due to the flood and landslide in the District since 1993. 1993 and 2002 were the major flood years. The total numbers of deaths were greater in 2002, while loss of land, property, housing and livestock were greater in 1993. A total of 5293 families were directly affected by the floods of 1993 while 1928 family were affected by the floods of 2002. The land loss was still almost the same in both years, which accounted 3062 hectares in 1993. In 2002 the total land loss was 3626.

«Most of the people were unable to take anything from their houses when the flood came in the midnight»

Methodology

This article is based on my recent fieldwork in Jagatpur Village Development Committee (VDC) of Central Nepal, Chitwan District in the month of June and July 2004. It is a densely populated VDC with a total population of 10117 people and the total numbers of households in this VDC are 2210 (District profile 2002; Buffer zone use committee office 2004). Of this population, people living within the flood hazard prone area count 3741 persons, and the number of households are 795 (Field survey 2004 and Buffer zone use committee office 2004).

The methodology I used for this study is both qualitative and quantitative, focusing mostly on the worst affected settlement in Jagatpur Village development Committee (VDC). Qualitative information on past hazard, adaptation and coping strategy during the different flood disasters and local perception of flood disaster, was collected by interviews with key persons as well as to the most affected families. I also held a focus group discussion with teachers, social workers, local administrative authority (VDC chairman, ward member) and old inhabitants. Oral history of four inhabitants was also recorded. Quantitative method was mainly used to collect the quantitative information like landholding size, population, migration and the numbers of losses, family income, farm size agricultural production and productivity etc. Since village development institution was inactive due to the Maoist problem in my study area this information was collected from focus group discussion. To enhance validity this information was also triangulated with secondary information collected from local Red Cross office and Buffer Zone User Group Office.

Study Area

Jagatpur VDC has a boundary to Royal Chitwan National park in the south. The area has a subtropical climate. The area has a lot of fertile soil with high productivity. It was reported in focus group discussion that productivity was about 3 muri (150kg.) per Katha (3645 Sqmt.) prior to the flood of 2002.

The original inhabitants of this VDC are Tharu, Bhote, and Darai (ethnic group of terai). The other caste are mostly chettri/Brahman, Syanyasi, Tamang, Rai limbu etc. mostly migrated from Baglung, Parbat, Shyangja, Kaski, Gorkha and Tanahun etc. (hill districts) soon after the malaria eradication program launch by the government in 1958. After the establishment of Royal Chitwan National Park in 1973, this VDC slowly were attracted toward tourism activity i.e. New hotels and lodges were established in the VDC, and this has became one of the main source of income to the local people. Consequently, the land value of this VDC has increased tremendously within a short span of time.

Impact of Flood in the VDC

For three consecutive years, i.e. 2002 to 2004 the excessive rainfall during the months of July through August have inundated almost all the village of ward number 1 and ward number 2 of Jagatpur VDC. The severity of a flood disaster depends primarily on the interaction between the magnitude of the floods and the vulnerability of the human settlements.

In mid-night of 22nd July 2002, suddenly the Rapti River was over flooded. The riverbed was raised up to 5 meter and lasted for 20 hours. Most of the people were unable to take anything from their houses as the flood came in the midnight. Most of the people saved their life by climbing in a tree and in the roof of the houses. Some families saved their lives by

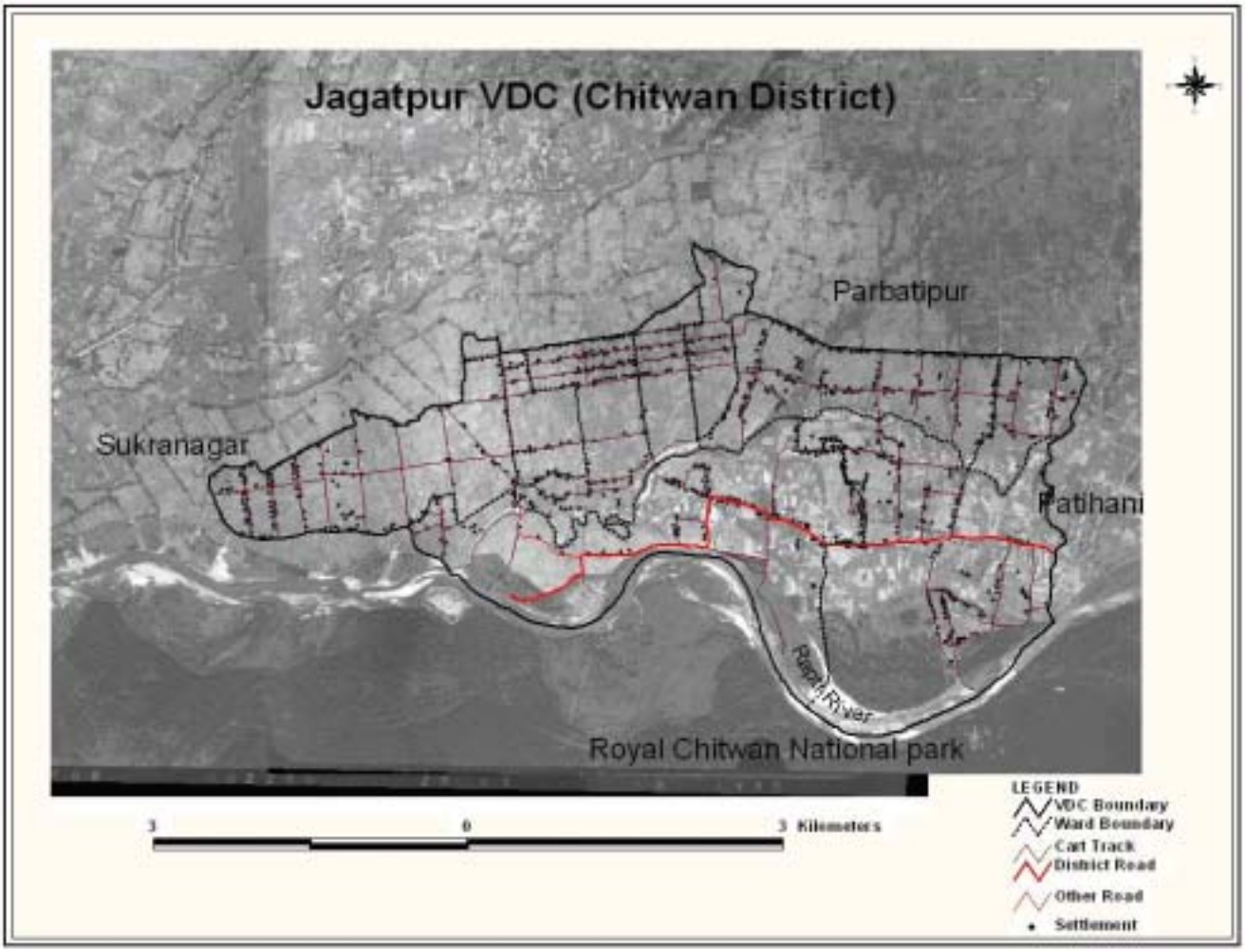

Fig. 2: The study area

sailing in traditional water boats and the rest ran to the safer places of the VDC. The house shown in Fig. 3 represents the living symbol of that event, about 36 people saved their life by staying at the roof of this house. We can still see the level of flood mark on the wall of the house.

The most serious direct effect of this flood was housing damage. The devastating floods killed 10 persons during floods of 2002 and 2003, the flood of 2002 destroyed 168 houses fully and 3 houses partially out of 173 houses in Ghailaghari. Likewise, 26 houses fully and 3 houses partly were destroyed in Dhurba village. Many villagers became homeless. Some of these victims had taken shelter in their relative's houses while most of them settled in tent in nearby school compound. Some of the wealthier families moved to the northern part of the same VDC. The families that became landless as well as homeless and not properly rehabilitated, were moved to another part of the district and settled illegally on the public lands.

Apart from the loss of lives and damages to houses, the flood of 2002 caused serious damage to the property, livestock, poultry and infrastructure. More than 500 hectares of fertile agricultural land with planted paddy has been silted.

Further, the floods destroyed infrastructure including 5 pavements, 4 kilometer of canal, embankment, dike, stone net, 10 km of trail, water pump and electricity transmission line etc. The orphan school run by the Korean family was seriously affected by the three continuous floods (2002 to 2004). Due to development of a new channel in the western part of VDC near Shukaranagar, the school was surrounded by river channels and became inaccessible. Orphan children (260 students) living in the school were totally isolated from surrounding villages. The land value in this area has completely declined after the flood. It was NRS 300000 per 6773 Square meter of land before flood which declined to 10,000 to 30000 per same land unit. It is still very hard to sell the land. Hence, the life of local people became worse.

Fig. 3: This house was saved from the flood of 2002. The flood reached the mark above window in right side. A 6 feet deap gully was developed in the yard of the house near the ladder.

The Bank does not give loan to such affected land, nneither can they get any support from the government in compensation of land. Because of unavailability of money and mortgaging of land, the victims are unable to leave the country for labor.

Making local wine (Raksi) and selling to the local market and working, as temporary agriculture labourer in nearby village are the alternative livelihood strategies for these flood victim households. 40 households who got all the land water logged, and who lost their house and all property, were rehabilitated in a safer places by Red Cross. Their main source of livelihood is local jobs (especially agriculture). An example of a flood victims life is presented in box 1.

Box 1. School student to child labourer: The impact of the flood on children

Kumari Thapa, single parent, of Ghailaghari tells that her son could not maintain his school uniform. Because of thus he was scolded by the teachers and had to leave the class. For Kumari, this was a heartbreaking moment. Sometimes she recalls her happy days before she faced the flood disaster. Now many school children have left their school and are forced to contribute to earning a livelihood (eg. domestic servants, child labor in hotels, in carpet factories and the transport sector etc.)In the post disaster context, it is often also observed that the older persons workload has increased. An example is an old couple of Ghaliaghari who were more than 70 year of age. They are forced to take labour work, sometimes they are even forced to begging for their survival.

References

Chettri, M.B. and Bhattarai, D. 2001. Mitigation and Management of Floods in Nepal, Nepal: MOH, HMG/Nepal

District profile 2002, Chitwan district administration office HMG/Nepal

Kerunga Buffer zone User Committee office Jagatpur Chitwan

Økologi, naturvern og landskapsendringer

God forvalting av naturområder krever at man innser at det ikke finnes et skille mellom urørt natur og kulturlandskap, skriver Hans Christian Engum, som selv har studert tregrenseforandringer i Bergsdalen .

Tekst: Hans Christian Engum

Den klassiske miljøforvaltning har vært dominert av den instrumentelle planlegging og fagekspertisen. Kunnskapen en har lagt til grunn har i stor grad vært basert på de økologiske likevektsteoriene. Mange vil påstå at dette har skapt et uoppnåelig mål om stabilitet. Men som vi skal se, har et paradigmeskifte innen økologien gitt store utfordringer for denne klassiske vernetanken, fordi endring nå blir sett på som noe grunnleggende i naturen. Landskap blir med andre ord ansett som overveiende dynamiske, og det er dermed nødvendig med inngående studier av landskapsdynamikk og forandringsprosesser, for å på den måten kunne få et fornuftig og levedyktig verktøy til å forvalte våre landskap. Forvaltningen står overfor flere store utfordringer i denne forbindelse, og endringer i tregrensene i fjellet er en av dem. I mitt mastergradsprosjekt vil jeg på bakgrunn av dette studere tregrense-problematikken, nærmere bestemt tregrenseendringer i Bergsdalen, Vaksdal kommune. Det vil også søkes etter indikatorer på hvilke endringsfaktorer som har vært gjeldene i prosessen.

Naturvitenskap og landskap

I beskrivelsen av landskap er det vanlig at man opererer med begrepene naturlandskap og kulturlandskap. Innenfor naturvitenskapene er kulturlandskapet stort sett definert av antitesen, naturlandskapet. Dette er en slags kontinuerlig, lineær definisjon hvor naturlandskapet fysisk er modifisert av mennesker. Det finnes med andre ord en premenneskelig baseline, som er helt blottet for kulturell påvirkning og mennesket blir da agensen i forandringsprosessen. Et slikt syn er sterkt farget av den positivistiske, naturvitenskapelige forskningstradisjon, og har røtter tilbake til Carl Sauer.

Et dualistisk syn på mennesker og miljø, har vært det dominerende synet innenfor naturvitenskapen. Menneskene blir sett på som forstyrrende elementer av den naturlige orden, og de overskrider de naturlige agensene ettersom de øker sin økologiske dominans. Jakt-samler samfunn har blitt skilt fra jordbrukssamfunn ved at de antatt ikke har påvirket landskapet i nevneverdig grad. Dette betyr med andre ord at starten på den kulturelle innflytelse på landskapet, blir ansett som sammenfallende med jordbruksrevolusjonen. Et slikt syn innebærer at mennesket har beveget seg fra å være en integrert del av naturen ved jakt-samler epoken, til å bli en mer og mer ekstern faktor. En fare med dette synet er at historien blir tolket i en lineær, deterministisk måte som utelukker andre mulige utfall (Head, 2000). Dette kan føre til at kunnskapen vi tilegner oss om fortiden, ikke er egnet til å forutse kommende utviklingslinjer, noe som totalt vil undergrave planlegging og forvaltning av fremtidige miljøforandringer.

«Menneskene blir sett på som forstyrrende elementer av den naturlige orden, og de overskrider de naturlige agensene ettersom de øker sin økologiske dominans.»

Paradigmeskifte innenfor de økologiske vitenskapene

Når kulturlandskapet defineres i henhold til baselinen og antitesen, naturlandskapet, så dukker det betimelige spørsmålet om hva som er naturlig opp. De siste tiårene har det forekommet et skifte i forståelsen, fra stabilitet og likevekt, til forandring som den grunnleggende norm innenfor de

økologiske vitenskapene (Head, 2000). Dette kalles ofte for «new ecology» eller ikke-likevekts økologi.

Konseptene om stabilitet som dominerte de økologiske fagfeltene i begynnelsen av- og fram til midten av 1900-tallet, stammer fra Clements teorier om suksesjon og klimaks. Kjernen i teoriene hans er at dersom de forstyrrende elementene forsvinner, vil det forstyrrede eller degraderte landskapet bevege seg tilbake mot likevekt og klimaks.

Empiriske utfordringer for stabilitets og likevektsprinsippene oppsto spesielt i 1970 årene, hovedsaklig gjennom oppdagelse av dynamikk og ikke-lineæritet innenfor «disturbance» økologien, men også innefor paleoøkologien (Head, 2000). I disse undersøkelsene finner man ofte en individuell respons, framfor hele samfunns respons på miljøforandringer. Pollenanalyser har vist at ulike plantesammensetninger dannes og omdannes ettersom de klimatiske rammebetingelsene endrer seg. Dette betyr med andre ord at historiske tilstander i seg selv ikke er gode analogier for fremtiden, noe som gir konsekvenser for miljøforvaltningen.

«Det viser seg så at landskapet som man ønsket å sette til side og beskytte mot forandringer, ikke er statisk og uforanderlig, men at det er i stadig endring.»

Den tidlige miljøforvaltning var i høy grad bygget på disse likevektsteoriene. I følge Stott har dette har ført til at mange av våre forvaltningsstrategier er rettet mot et umulig og feilaktig mål om stabilitet. Han hevder videre at vi prøver å erstatte menneskelig fleksibilitet og tilpasning, av en gudelignende kontroll og balanse, noe som ikke vil fungere (Head, 2000: 35). Disse elementene av stabilitet og vern av det bestående, er noe som i aller høyeste grad har vært viktig for miljøvernbevegelsen. Man ønsker å bevare landskap som de er, og hindre «ødeleggelser» som fører til endring. Den vestlige naturforvaltning har vært preget av at mennesket sees på som en ekstern faktor, og at vi dermed forvalter den naturlige verden fra utsiden. Men paradigmeskiftet innenfor økologien har altså gitt store utfordringer for den klassiske vernetanken, fordi endring nå blir sett på som noe grunnlegende i naturen og landskapet. Dette har innvirkning på hva som kan regnes som naturlig, og det undergraver i stor grad konseptet om den naturlige baselinen. Det faktum at naturområder blir gitt verdi, beskyttet og forvaltet som verdensarv, gjør på mange måter også at disse områdene må defineres som et kulturlandskap. Disse spørsmålene er noe som også berører Norges nasjonalparker, naturreservat og andre typer vernede landskap. Dette er områder som ofte har blitt sett på som «urørt» villmark, og som man ønsker å bevare for fremtidens generasjoner, noe som i sin ytterste konsekvens medfører restriksjoner på bruk av landskapet. Det viser seg så at landskapet som man ønsket å sette til side og beskytte mot forandringer, ikke er statisk og uforanderlig, men at det er i stadig endring. En slik økologisk forståelse er noe som bør tas i betraktning før man gir landskapsområder vernestatus.

Mennesket og naturen

Fremveksten av en ikke likevekts tilnærming gjør det både mulig og nødvendig å foreta en omtenkning av menneskets rolle i økosystemet (Head, 2000). Head illustrerer dette ved en sammenligning med forstyrrelser, og i diskusjonen brukes mennesket metaforisk på samme måte som forstyrrelsene. Spørsmålet er om de da vil fortsette å være eksterne, eller om de blir en del av systemet. White og Pickett hevder at det ikke bare er et spørsmål om å reversere eksisterende kategorier av eksogene og endogene endringer. Siden det er vanskelig å skille mellom hva som er på innsiden og utsiden, så kan de heller sees på som endene i et kontinuum, hvor mange forstyrrelser kombinerer aspekter fra begge endene(Head, 2000).

Kritikken av den nye økologien går på at når man setter pluralisme og tilfeldighet i sentrum, undergraver man økologiens mulighet til å gi enhetlige forklaringer. Det hevdes videre at generaliseringer av de komplekse systemene vanskeliggjøres, og at den økologiske forskning derfor blir tvunget til å operere på en mindre skala i forhold til problemene den tar opp. Zimmerer viser til at dette er vanskeligheter som må overvinnes, mer enn det er et angrep på sannhetsgraden til den nye økologien. Han hevder videre at selv om ikke-likevekt prinsippene har en svakere forutseende kraft, så er de gjerne mer realistiske fordi de er bevisste om sine begrensninger (Head, 2000). Dette betyr at nøkkelen til å kunne forutse fremtiden i hovedsak ligger i å avdekke og forstå mekanismene som organismene responderer med. Noe som igjen betyr at inngående studier av landskapsdynamikk og landskapets endringsprosesser, er en nødvendighet for å kunne forvalte et landskap i endring. Den videre teksten vil i så måte gi et eksempel på hvordan en kan gå fram for å kartlegge landskapsendringer.

Endringer i tre- og skogsgrensene

En av de største landskapsendringene man observerer i Norge og Europa i dag, er de formidable endringene av fjellets skog- og tregrenser, noe som for så vidt ikke er et nytt fenomen. Undersøkelser viser at tre- og skogsgrensene i Norge har vært i stadig endring etter siste istid. Før framveksten av jordbruket var slike endringer forårsaket av klimaendringer, men siden jordbruksrevolusjonens

ankomst har vegetasjonsgrensene i fjellet også blitt påvirket av mennesket i form av hogst, avsviing og beite (Aas og Faarlund, 1995). Dette betyr at skogen ikke nødvendigvis oppnår sin potensielle, klimatisk betingede øvre grense i fjellet, men at kulturfaktorer kan presse disse grensene ned på et lavere nivå.

Tidligere, og pågående prosjekter flere steder i Europa, viser at tregrensen også har vært i endring de siste 50 år. Den generelle trenden er at grensene stadig kryper høyere. I Norge er det observert markante endringer siste 30 år, bl.a. i Flåmsdalen hvor foreløpige undersøkelser indikerer at skogsgrensen har steget 150 høydemeter. Formålet med min mastergradsoppgave blir å kartlegge endringer i tregrensen i Bergsdalen, Vaksdal kommune, siste halvdel av det 20. århundre. Målet med oppgaven vil være å kartlegge retning, omfang og hurtighet i de eventuelle endringene som har funnet sted. Det vil også søkes etter indikatorer som kan avgjøre om forandringene er klimatisk eller kulturelt betinget. Avsnittene som følger vil være et forsøk på å kort beskrive metodene i et slikt studium.

«Studier av endringene man observerer i fjellets tregrenser i Europa i dag, er det med andre ord tvingende nødvendig å undersøke, før vi kan forvalte våre fjellområder med suksess. »

Flybildetolkning

Endringer i landskapet og vegetasjonssammensetning kan kartlegges og kvantitativt beskrives ved hjelp av flyfoto fra ulike år. Ved flybilledtolkning kan man kartlegge både landbrukstyper og vegetasjonstyper i store områder. Digitaliseringer av tolkningene muliggjør videre kartografiske og statistiske prosesseringer i *Geografiske informasjonssystemer* (GIS). De største fordelene med flybilder er at man kan oppnå stereografisk syn(dersom man har overlappende bilder), og at man har høy romlig oppløsning, generelt på ca. 1m ved målestokk 1:20 000- 1:60 000 (Skånes 1997).

Kvaliteten på klassifikasjonen av ulike vegetasjons- og landbruksgrupper basert på flybildetolkning, er i høy grad avhengig av personlige erfaringer og egenskaper hos det tolkende subjektet. Dette gir et klassifikasjonsresultat som er subjektivt, noe som kan føre til at betydelige feilkilder blir trukket inn i modelleringen og analysen av dataene, men dersom man er bevisst på flybildetolkningens subjektive tilsnitt og begrensninger, så utgjør denne metoden et kraftfullt verktøy i studier av landskapsdynamikk og vegetasjonsendringer.

Feltarbeid

For å kunne gi noen forklaring på endringene i vegetasjonsmønstre, må det gjennomføres et feltarbeid hvor økologisk variasjon kartlegges sammen med av ulike miljøparametere. Dette gjøres ved hjelp av såkalte transektanalyser som er spesielt nyttige i beskrivelsen av vegetasjonsendringer langs en miljøgradient. Et transekt er enkelt sagt en linje som legges ut i terrenget, hvor man plasserer ut ruter i bestemte intervaller for å undersøke vegetasjonsendringer langs den bestemte linjen. I mitt tilfelle er det naturlig å legge transektet på tvers av skogs/tregrensen, slik at endringsfaktorer kan påvises. Det er helt vanlig at transektene legges ut på bestemte områder og i bestemte retninger på denne måten, noe som betyr at slike undersøkelser i høy grad er basert på forutgående og subjektive antagelser om gradienter i landskapet som man ønsker å studere nærmere (Kent og Coker, 1992). Hovedformålet med å foreta en transektanalyse i slike situasjoner er å forklare maksimal økologisk variasjon over så kort avstand, og så kort tid som mulig. I kartlegging og klassifisering av variasjon i vegetasjonen, er det mest vanlige å bruke ruter som analyseenheter. Slike ruter er som regel kvadratiske og anvendes for å opprette et standardareal for vegetasjonsanalysene. Ved å måle forskjellige miljøvariabler i rutene, vil det i etterkant være mulig å kombinere vegetasjonsdataene sammen med miljødataene i en ordinasjonsanalyse. En slik analyse vil kunne indikere sammenhenger mellom økologisk variasjon og underliggende miljøvariabler.

Ordinasjonsanalyse

En ordinasjon er enkelt sagt å sette i orden og det stammer fra det tyske ordet *Ordnung.* I forbindelse med vegetasjonsanalyser, vil en ordinasjonsanalyse bestå i å ordne og arrangere vegetasjonsdata i forhold til deres likheter angående artssammensetning og/eller miljøparametere. Ordinasjonsmetodene kan brukes sammen med gradientanalyser. I slike gradientanalyser blir variasjon i artssammensetning relatert til variasjon i assosierte miljøparametere (Kent og Coker, 1992).

I en direkte ordinasjonsanalyse blir vegetasjonsdataene posisjonert langs målte miljøvariabler og brukes til å avdekke variasjon i vegetasjonen i forhold til miljøfaktorer. Man bruker med andre ord miljødataene direkte for å ordne og organisere vegetasjonsdataene i forhold til hverandre og underliggende miljøgradienter (Kent & Coker, 1992). En slik analyse krever at de bakenforliggende miljøforhold er kjente, og forskjellige miljøparametere må derfor måles og hentes i feltarbeidet.

Variasjon i tid og rom

Å finne sammenhenger mellom miljøvariabler og økologisk variasjon er vel og bra, men kan dette i det hele tatt fortelle oss noe om hvilke parametere som gjør seg gjeldende i en endringsprosess? For å

registrere endringer i tregrensen over tid, er selvsagt det mest ideelle å ha flere feltsesonger over et lengre tidsrom, for å på den måten kunne oppnå en tidsserie som viser endringer, men i mastergradens stramme tidsskjema er det bare mulig å gjennomføre en feltsesong. En måte å komme rundt dette problemet på, er å bruke en metode som kalles «space for time substitution» (SFT). Dette kan sies å være en ekstrapolasjon av en tidstrend på grunnlag av prøver av ulik alder (Pickett, 1989). Denne analyseteknikken forutsetter at romlig variasjon er sammenfallende med variasjon i tid. En transektanalyse av dagens situasjon kan dermed fange opp endringer som har foregått over tid. Dette betyr at transektene som brukes i vegetasjonsanalysene vil kunne sees på som en tidslinje, og at ordinasjonene kan gi indikasjoner på hvilke miljøforhold som er med å påvirke endringene.

I utgangspunktet ble SFT-metoden utviklet for bruk innenfor økologi og studier av plantesuksesjoner. Denne utviklingen skjedde innenfor et paradigme hvor man mente at suksesjoner var lineære og retningsbestemte hvor man til slutt nådde et likevektsnivå eller et klimakssamfunn. Ved utviklingen av metoden tok man overhodet ikke høyde for at reverseringer, alternative utviklingsretninger eller individuelle forskjeller på ulike lokaliteter kunne forekomme. Senere har langtidsstudier vist at suksesjoner ikke alltid er retningsbestemte, men at en suksesjon kan ta flere ulike retninger og til slutt kan danne flere typer av klimakssamfunn (Pickett, 1989). I tillegg har metoden stort sett fokusert på grov skala, og har dermed oversett mye romlig variasjon innenfor analyseområdene. SFT har på denne måten vist seg å være sterkt generaliserende, og overser ofte midlertidige utviklingsstadier, og spesielt midlertidige regenereringsstadier.

Til tross for de nevnte problemer som knyttes til bruken av SFT, har metoden vært utbredt innenfor studier av langtidsfenomener i økologien. Den har vist seg å være suksessfull i områder hvor man finner sterke innslag av suksesjonsdynamikk. I slike sammenhenger er ofte generaliseringer tilstrekkelige, og SFT har derfor vist seg som en nyttig metode. Metoden har også vist seg verdifull i vurderinger av menneskeskapte endringer i landskapet, hvor man har liten oversikt over tidligere påvirkningsforhold. SFT er med andre ord nyttig i tilfeller hvor man søker generelle eller kvalitative trender.

Konklusjon

Vi har sett at et paradigmeskifte innfor de økologiske vitenskapene har ført til at det har forekommet et skifte i forståelsen, fra stabilitet og likevekt, til forandring som den grunnleggende norm innenfor de økologiske vitenskapene. Dette betyr at mennesket ikke lenger kan forvalte naturen og landskapet sett fra utsiden, men at en må innse at stor del av den menneskelige aktivitet er en del av naturen på lik linje med andre typer av «forstyrrelser». Dette betyr at det kreves inngående studier av landskap i endring for dermed å få kartlagt prosessene som står bak forandringsprosessene. Bare når man vet hvilke prosesseer som former landskapet, kan en få et forvaltningsverktøy som faktisk fungerer. Studier av endringene man observerer i fjellets tregrenser i Europa i dag, er det med andre ord tvingende nødvendig å undersøke, før vi kan forvalte våre fjellområder med suksess.

Referanser

Aas, B, 1969: *Climatically Raised Birch Lines in Southeastern Norway.* Norsk Geografisk Tidsskrift, Bind 23.

Aas, B. og Faarlund, T, 1995: *Skoggrenseutvikling i Norge, særlig i det 20. århundre.* AmS-Varia 24.

Arnold, Robert H, 1997: *Interpretation of Airphotos and Remotely Sensed Imagery.* Prentice-Hall, Inc., New Jersey.

Head, L, 2000: *Cultural Landscapes and Environmental Change.* London: Oxford University Press Inc.

Heide, O.M, 2001: *Sommertemperatur og vekst hos furu i fjellskogen: Hvordan vil en klimaendring påvirke skogsgrensen?* Naturen Nr. 5 2001.

Kent, M. og Coker, P, 1992: *Vegetation Description and analysis: A practical approach.* Belhaven Press, London.

Ludwig, John A og Reynolds, J. F, 1988: *Statistical Ecology. A primer on methods and computing.* John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.

Pickett, S. T. A, 1989: *Space-for-Time Substitution as an Alternative to Long-Term Studies.*

Skånes, H.M, 1997: *Towards an integrated ecological-geographical landscape perspective. A review of principal concepts and methods.* Norsk Geografisk Tidsskrift vol. 51: s.145-171.

Scuatter settlement along the Bagmati river in Katmandu

Squatters in Kathmandu

This article briefly describes the livelihood strategies of squatter people in Kathmandu. It is based on fieldwork carried out in the two settlements Shantinagar and Shankhamul.

Text and Photo: Krishna Pd Bhattarai

Introduction

The actual settlements are two of a total of 70 other settlements. These two settlements were selected because of the duration of their establishment and the availability of different facilities and services. The article describes physical characteristics of the settlements, access to facilities and social services of those people in the complex urban environment. However, this article presents a glimpse of squatters' daily activities of Shantinagar settlement only, not the whole situation of their livelihoods in both settlements.

Findings

Shantinagar is the largest squatter settlement in the Kathmandu metropolitan area. There are 550 households in the settlement. 74.5 percent of the households are settled the past five years. 20 percent are older than 6 years and f 5.5 percent weree established more than 10 years ago.

People living in these settlements have migrated from different parts of the country, so this settlement represents whole national caste\ethnic combination such as brahman, chhettry, mongoloid, shrestha, lower caste, terai group etc. However, Mongoloid is the dominant ethnic group. Couples in some households represent dissimilar castes due to having inter-caste marriage. As to religion most of the people are Hindus, Buddhists come second. Few people are Christian. They go to Church in their spare time. Anyway, I found a very good relationship and harmony among these different religious groups.

People gave different reasons for what caused them to leave their place of origin. Regarding the reasons of leaving their place of origin, most reasons were related to extremely poor economic condition of the household and desire of a better opportunity. For other people the reasons related to social, physical calamities, health and political reasons. But in Kathmandu, low income compel them to live in squatters settlements. Other reasons that encouraged them to live in squatter settlement are that they get free space, being unable to pay room rent, or to get permanent settlement, misbehave of house owners, easy to pay school fee etc. According to them, the relationship with house owner mostly makes them feel awkward in relation to using water, electricity, room rent and children. They suffer mentally and physically if the owner evacuates them when they can not pay the rent on time. On the other hand, getting a room is not an easy task. Most of them could not afford a single room even in the slum areas. So, they feel easy and satisfied in this settlement, though they have nothing to eat. This is because they have no stress from paying rent every month and coarse words of house owners; instead they are able to pay for education of their children. Earlier when they were staying in rented room, every last week of each month used to bring tension regarding the payment for next month. Therefore squatting is their main livelihood strategy for.

«Half of the settlement in the lower part uses to drown during floods while houses at the river-bank use to wash away every year during the summer monsoon»

Physical characteristics

Shantinagar is a newly established settlement, so it is one of the unsettled, unmanaged and unimproved settlements. It is in a very vulnerable condition and at high risk of flooding and erosion. Half of the settlement in the lower part uses to drown during floods, while houses at the river bank uses to wash away every year during the summer monsoon. Even a light rainfall creates water logging at lower part in the settlement in any season. The turning of the holy Bagmati River into an open dumping site and open drain has also worsened health and sanitation. Two drainages from the local area have left opened at south part of settlement. This has caused a bad smell beyond the settlement. Worse, the playing of the ducks and pigs in those opened drains, kept by some people in the settlement for making livelihoods, have really degraded the environment and raised the high risk of untimely death of people, particularly children. Similarly, the housing condition is very poor. Actually they do not have houses just live in huts covering the walls and roofs with plastic papers. Some have used old zinc plate if someone gave them; very few have invested money to get it. Houses and lives are vulnerable even from wind, rainstorms and fire because it can damage everything in the settlement.

Infrastructures and services

Because it is new, this settlement is not well managed. It is absolutely bare from different infrastructures and social services, for example: drinking water, health, school, commu-nication, security etc. It is because recently none of the NGOs and even Sposh-Nepal has been active to develop basic infrastructures; though Lumanti has actively been working and helping to develop awareness and infrastructure in other settlements for few years back. This settlement is more compact and lacks good roads, so people pass through narrow lanes from one house to another.

The widely experienced problem is of drinking water. Every day people walk more than two kilometres to find leaking water from the pipe to collect. Some tube wells have been drilled in the settlement donated by some NGOs in the past, but the water is not healthy to drink. It is used only for washing and cleaning purposes. The situation can become critical at flooding time, since they have to cross the river to bring water in the absence of bridge. Some people have made toilet at the corner of room, if they have two rooms. Some of other has made toilets at the bank of river while some have no toilets. So, regarding the state of social services and facilities, health and sanitation, drain management, electricity, education the river people have lots of sufferings.

Economic Characteristics

Regarding livelihood strategies of the households, about 80 percent of the people have survived upon the earning from daily wage labour. Most of them have a post of helper at construction sites. For most of them daily earning does not come from one type of work, so they have to search for alternative work. It is hard to find another work when one terminates. Even the contractor of the building construction can sack them if he's not satisfied with them. So, to earn money they either have to invest money to buy something and sell at footpath or they have to request to different persons, for example: to their middlemen, to some factory owners or to nearby house owner. And of course they would like to work everyday. However both are not an easy task. But some of other have little bit easier ways of earning due to having personal skills i.e. masonry, carpentry, colour painting etc. They would have problem at off seasons and at the time if the house builder couldn't manage materials in time and stopped the work. About half of the total households, both husband and wife go to work. Besides, at the same time, other members involve in other alternative works in example sand digging and selling, washing and cleaning, selling of foods and vegetables at footpath, sewing, knitting, wool carding, begging and much more other. The last 20 percent have a bit more stable ways of earning in for example running small scale business like Tea Stall, poultry farm, pig rising etc. However these are not permanent occupations. So, at the same time, some of them involve in business outside, some work as middlemen and contractors and some in govt and private offices.

Thus, regarding the livelihood strategies it is found that people have to find different earning strategies everyday. People in this settlement found more anxious and vulnerable than people in other settlements, regarding their livelihoods security at normal or abnormal period. It is due to short duration of their staying in that place. Due to having long time staying, people in other settlement, for example: in Shankhamul have developed wide and strong social (capital) relations such as linkage or networking through individual and organisation. They have also gained knowledge and skills about the local urban communities and cooperated with local people and political leaders. They have a strong attachment, sense of place, and are more organised and confident in that place. But due to short duration of staying neither people have strong and wide social networking nor are they confident and organised, nor have they strong attachment with the place in Shantinagar and nor are they well settled. As a result, there is more uncertainty on availability of work, earnings and secure livelihood at abnormal period of time in this settlement. And they are not able to renegotiate with local economic structure to secure daily livelihoods. Besides, the river is another key factor of their livelihood uncertainty.

Policy

According to the Government's land policy, the occupancy of *Parti and Oilani* (not public) land would be registered in name of occupant. However, most of the squatter settlements in Kathmandu valley found to be settled in such type of land. Regarding squatters' problem seven (Squatters Problem Resolution) commissions have attempted to resolve this pressing issue throughout the country in the past 13 years. No one squatter has been facilitated with the basic right to stable shelter yet in Kathmandu. Besides, Kathmandu Municipal Council has been initiated some measures to address the problems of squatters. However, the continuous growth of the squatter settlements throughout Kathmandu valley since then and the encroachment of fake squatters in such settlements, led to the introduction of the new policy by KMC in 2000 such as identification of 'Genuine Squatter'. Even the numbers of illegal houses and squatters in and around Metropolitan areas have continued to increase. It is mainly due to lack of trained manpower to monitor and execute the policy, lack of reliable and up-to-date information and inability to act against squatters due to political instability and political support to them and their unity against forceful evictions as well lack of coordination with NGOs working in this field. Failure in providing affordable low-cost houses, lack of integration in urban, rural and regional development planning, ineffective coordination in the implementation of poverty - focused development programmers, and political crisis were also responsible for the lack of effectiveness of the measures implemented to control the expansion of the squatter settlements in the past.

Some scuatters do not have any other kind of shelter than a a road bridge

Recommendation

In order to control the expansion of the squatter settlements and to settle them permanently it is necessary for the relevant authorities to adopt a multi-prong approach. While immediate measures need to be taken to enhance the effectiveness and efficiency of the management and administration of the squatter settlements, there is also a need to implement measures to mitigate as well as enable the squatters to deal with their immediate problems effectively, providing access to different facilities for example: health, education, drinking water, communications, electricity, awareness, drain management, embankment etc. Past experiences have proved that forceful eviction is not the only solution of the problem; permanent housing scheme would be a tactful measure for permanent solution and will be a win-win way out for both parties. The involvement of the NGOs in this sector has positive signs, so joint actions could be fruitful to solve the problem enduringly. In the longer terms, measures should be taken to address the various causes at the root of the problems, namely, the transfer of rural poverty into a new urban setting. Above all, new laws and policies need to be formulated to address the squatters' problem. In this way they wouldn't constantly face the threat of eviction. Laws enabling permanent housing and the basic human right to decent housing would be secured for the squatters, as equal citizens of Nepal.

Source: Field Work, 2004.

Geografene på flyttefot, atter en gang

I fjor høst skrev Vidsyn om et institutt på flyttefot (Nr. 1 2003). Planen var å være flyttet i løpet av sommeren 2004 og ha slått rot i nye lokaler i god tid før årets høstsemester var i gang. Sommeren kom, sommeren gikk. Høsten har allerede feid over oss og vi befinner oss fremdeles i Breiviken. Hva skjer egentlig? Er flyttingen bare en saga blott?

Tekst: Hans-Christian Engum

Flytteplanene er etter sigende ikke lagt på is: Det satses på å få gjennomført flytteprosessen i løpet av førjulstiden. Det man nå venter på er at institutt for økonomi skal få pakket og flyttet sine saker, slik at byggearbeidene geografene har bestilt, kan iverksettes. Økonomene vil etter planen være ferdig utflyttet i slutten av november, og etter en liten ombygging skal lokalene i 7. etasje i Laurits Meltzers hus være klare til å ta imot geografene i midten av desember. Instituttet tar mål av seg å fullføre flytteprosessen innen utgangen av 2004.

Færre leseplasser

De nye lokalene er betydelig mindre enn det som instituttet til nå har vært skjemt bort med. Dette vil, ikke uventet, bli spesielt merkbart for studentene da antallet leseplasser vil bli kraftig redusert i forhold til dagens situasjon. Masterstudentene har blitt tildelt fire kontor hvor henholdsvis tre av dem er ca. 15m², og ett er ca.20m². I utgangspunktet er det tenkt å plassere seks studenter på de minste og åtte studenter på det største kontoret. Enkel matematikk tilsier at studentene kan regne med å ha 26 leseplasser til disposisjon, noe som betyr en halvering av dagens antall. Det sier altså seg selv at tiden med faste plasser for alle masterstudenter er forbi, og at de plassene som finnes bør disponeres som flexiplasser. Ved alle disse plassene vil det være mulig å koble en laptop opp mot nettverket.

GIS-miljø inntakt

I tillegg til leseplassene vil det, som i dag, være en K-lab og en GIS-lab på instituttet i fremtiden. Disse vil som før være disponible for geografistudentene såfremt det ikke foregår undervisning. K-laben vil få nye flatskjermer som frigir en del plass på pultene, noe som vil forbedre disse som arbeidsplasser. Instituttet er også lovet midler til ni nye maskiner til GIS-laben(akvariet). Dermed virker det som om instituttet forsatt vil satse på et aktivt GIS-miljø, og GIS-studentenes frykt for å bli marginalisert kan med andre ord vise seg å være ubegrunnet.

Antallet maskiner i de to labene vil øke noe i forhold til dagens situasjon: Vi får 10 plasser i akvariet og 17 plasser i K-laben. I perioder hvor det ikke foregår dataundervisning ved instituttet, vil det dermed totalt (medregnet leseplasser og dataplasser) være i overkant av 50 arbeidsplasser for studentene.

Flytting av data og brukerprofiler

Når instituttet flytter er det også en hel del data som skal med på lasset, noe som innebærer et betydelig arbeid for de IT ansvarlige. Alle de ansattes brukerprofiler skal kopieres og overføres til UiB systemet, et arbeid som vil gjøres steg for steg fram mot jul. Når det gjelder studentkontoene, som finnes på M: området på NHH-serveren, stiller saken seg litt annerledes. Antall studentkontoer er stort og man kjenner ikke studentenes UiB kontonavn, så vi har ingen mulighet til å foreta en automatisk overføring av studentdataene fra NHH til UiB, sier IT-ansvarlig ved geografisk institutt, Kjell Totland. Studentene må derfor sørge for å bringe med seg sine data på egen hånd, enten ved å kopiere alt over på CD'er eller ved hjelp av portable disker.

Brukerprofilene som finnes på *harddiskene* på studentmaskinene vil bli kopiert over på en ekstern disk og gjort tilgjengelig på maskinene i byen. Også studentkontoene på NHH-serverens M: område vil bli kopiert over på en ekstern disk, men gjøres kun tilgjengelig dersom noen ber om det. Dette betyr at dersom noen av studentene, mot formodning, skulle

glemme å kopiere noen viktige data, så kan de spores opp igjen og man unngår dermed de store krisene med tapte hovedfagsoppgaver.

Hold i ryktene

Som nevnt innledningsvis, har instituttet også gjort endelige beslutninger om flytting ved tidligere anledninger. Så et nærliggende spørsmål er jo om det er noen grunn til å tro at det faktisk vil skje denne gangen. Eller er det nok en gang snakk om løse rykter som ikke materialiserer seg i handling? I motsetning til i sommer så er det et par ting som indikerer at man denne gangen mener alvor. For det første har vel de fleste lagt merke til alle kassene som ligger i gangene, et tegn på at pakkingen er i gang. For det andre er forberedelser til overflytting av data og brukerprofiler godt i gang. Mye taler dermed for at instituttets dager i Breiviken er talte, og at man går en ny og spennende tid i møte, plassert midt i hjertet av Bergen. Meningene om dette er nok fremdeles delte og en ting er ihvertfall sikkert: Bordtennisbordet kommer til å bli dypt savnet!

Systemdynamikk + geografi = sant

Etter etableringen av institutt for informasjons- og medievitenskap på nyåret, finner ikke lenger forskningsgruppen for systemdynamikk tilstrekkelige rammebetingelser ved instituttet. Etter samtaler med partene, har det samfunnsvitenskapelige fakultetet besluttet at forskningsgruppen skal overføres til institutt for geografi. De eksisterende ressurser som forskningsgruppen innehar ved institutt for informasjons- og medievitenskap, vil overføres til institutt for geografi. Prosessen vil dermed ikke gå utover geografenes ressursgrunnlag og forskningsgruppen for systemdynamikk vil utgjøre en egen budsjettenhet. Overflyttingen medfører at de ansatte systemdynamikerene vil kunne velges til instituttets organer på lik linje med andre ansatte ved geografisk institutt. De tre ansatte ved forskningsgruppen vil selvsagt også få tildelt kontor i institutt for geografis nye lokaler i SV-bygget. Når det gjelder undervisningslokaler, får de beholde sine fasiliteter i Stein Rokkans hus, og masterstudentene i systemdynamikk får også beholde sine lesesalsplasser i det samme bygget. Dermed unngår en et ytterligere press på geografenes lesesalssituasjon. Stipendiater knyttet til systemdynamikk får beholde sine kontorer ved institutt for informasjons- og medievitenskap inntil de er ferdige med sine avhandlinger. Nye doktorgradsstudenter skal etter avtalen få kontor ved institutt for geografi. På geografenes stabsmøte 21/10 ble det ytret bekymring fra flere hold om at dette kan skape kapasitetsproblemer i fremtiden. Instituttledelsen ble derfor oppfordret til å reforhandle dette punktet i avtalen.

Forslag til romfordeling i syvende etasje i Lauritz Meltzers hus

Psykogeografi: Bergen på ny

Helt siden surrealistenes anti-rasjonelle prosjekt i begynnelsen av den tjuende århundre har det blitt eksperimentert med alternative måter å oppleve rom og landskap på.

Tekst og foto: Håvard Hårstad

En målsetning har vært å unngå faste bevegelsesmønstre bestemt av hverdagslige praktiske gjøremål, for i stedet å la tilfeldigheter påvirke adferd, og dermed opplevelsen av et sted. Tanken er at ved å unngå innprentede rutinemessige bevegelser i rom og åpne for uforutsette omveier, vil man kunne oppleve rom på en måte som gir begrepet *byfornying* en helt ny mening.

Rommet vi beveger oss gjennom er gjennomsyret av allerede definert mening, gitte handlingsmønstre med klare regler for hva som kan gjøres hvor. Psykogeografi er forsøket på å bryte med dette mønsteret, og å åpne muligheter for å gi rom og steder alternative meninger bygd på tilfeldighet og spontanitet. Hvis det virkelig er slik at vi reproduserer rom og romlige meninger gjennom handlinger, vil det også si at handlinger som bryter med satte mønstre vil produsere rom på en ny måte. Med andre ord, man skaper rom ved å bevege seg i det. Vi etterlater oss spor.

«Written descriptions can be no more than passwords to this great game.»

-Guy Debord

Figuren som ser ut til å ha hatt størst innflytelse på tenkningen rundt psykogeografien er også ham som først gav den navnet, franskmannen Guy Debord. Han tilhørte en liten, men svært innflytelsesrik sirkel av dagdrivere kalt situasjonistene, som kritiserte skillet mellom kunst og daglig livsførsel (everyday life) og ville bringe livets spilleregler nærmere kunstens. *Instead of making art for a living, make living your art*. Debord beskrev *dérive* [å flyte], en teknikk hvor subjektet driver gjennom ulike landskap eller miljø med en «leken-konstruktiv oppførsel og en bevissthet om psykogeografiske effekter.» [1]

Dérive utføres ved at en eller flere personer legger praktiske gjøremål til side, sammen med hverdagslige motivasjoner som avslapping eller adspredelse. De «driver» deretter gjennom det urbane landskapet mens de lar seg tiltrekke av egenskaper ved bygninger, miljø eller mennesker man møter. Prosessen er likevel ikke helt tilfeldig; Debord mener at urbane landskap har psykogeografiske konturer, konstante strømninger og punkter som ved hjelp av underbevisstheten styrer tilsynelatende tilfeldige bevegelser.

Man kan dérive(re?) alene, men det optimale antallet deltakere er to eller tre. Dette gjør at resultatene kan diskuteres mellom deltakerne, likevel er ikke antallet så høyt at drivingen blir fragmentert. En dérive varer i følge Debord i gjennomsnitt en dag, fra soloppgang til solnedgang. Han beskriver flere som har vart i over to måneder, men de fleste utspiller seg over en ettermiddag.

Den romlige utstrekningen er avhengig av om målet er å utforske et landskap eller å desorientere seg selv. En dérive kan resultere i inntrykkskart eller andre subjektive geografiske fremstilinger som ikke gir seg ut for å være mer enn et enkelt individs uflidde inntrykk av landskapet hun beveger seg gjennom. Slike gir en helt annen mening enn generaliserende vitenskap. Jack Kerouacs klassiker «On the Road» er en slik fremstilling; to individers tilsynelatende målløse reise på kryss og tvers gjennom Amerika. Boken er meningsløs som turistguide, men gir mening som en fremstilling av deres impulsive bevegelsesmønster styrt av subjektive oppfatninger av tid og rom.

Psykogeografi var tema for en konferanse i New York i mai i år; Psy.Geo.Conflux 2004. Arrangørene definerte psykogeografi som «studiet av effektene av det geografiske miljø på emosjoner og handlingsmønstre hos individer.» [2] Det ble arrangert forelesninger om emnet, men det meste foregikk der psykogeografien hører hjemme: på gata. Noen danske kunstnere gav en omvisning på Manhattan med et kart over København, det ble arrangert et sjakkspill på Times Square med menneskelige brikker og arrangert begravelser for

betydningsløse øyeblikk. Formålet var å fokusere på og studere våre rutinemessige bevegelser ved å isolere dem gjennom psykogeografiske eksperimenter. Dette ble gjort ved nettopp å unngå disse rutinemessige bevegelsene, som for eksempel sightseeing, men likevel ved å benytte en viss logikk som gir effekter utenom det som oppnås ved bevisst, målrettet handling.

Egne ekspriment

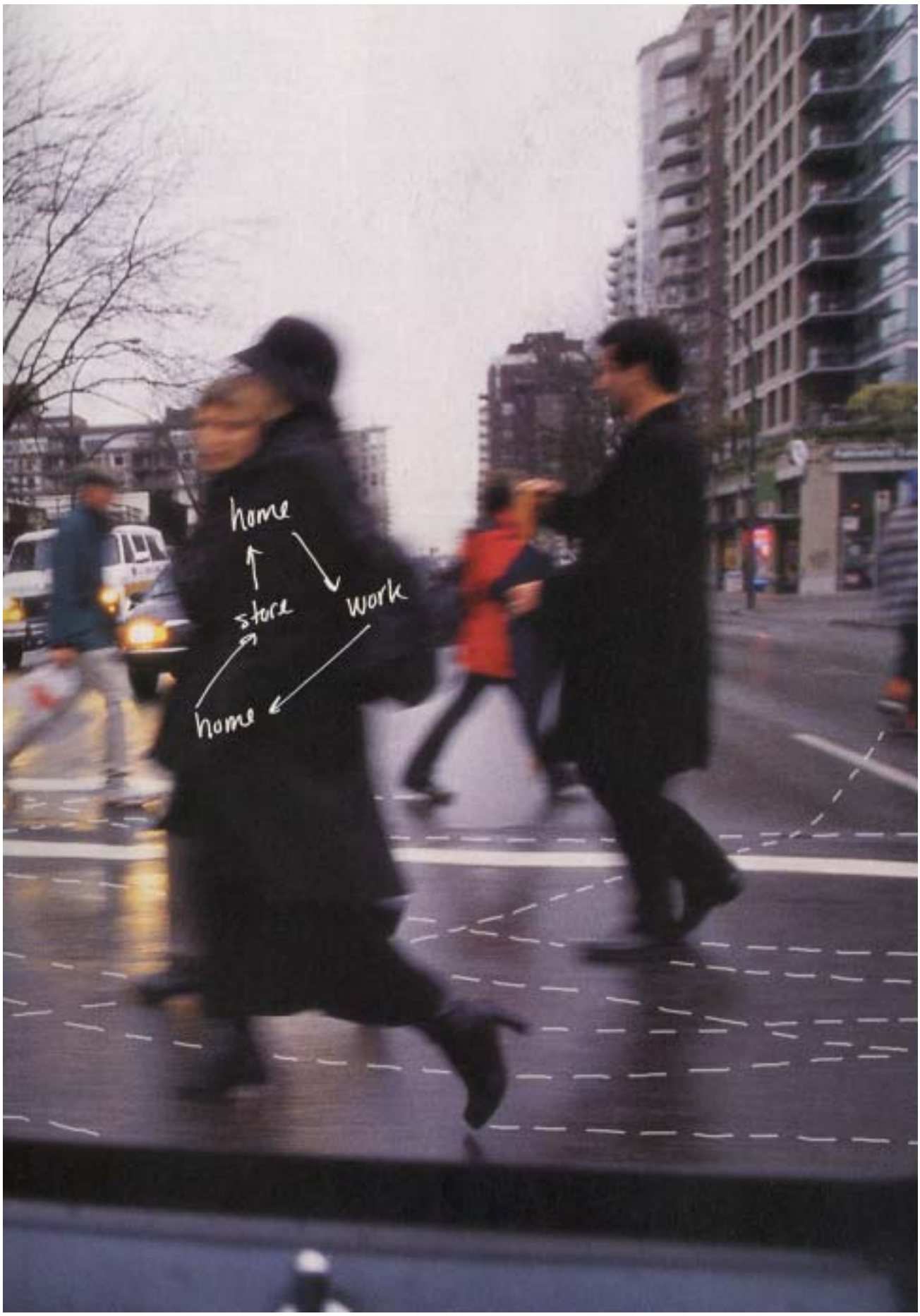
Da Mark, en kamerat fra studietiden min i USA, tilbrakte et par uker hos meg i sommer fikk jeg sjansen til å prøve et nytt psykogeografisk eksperiment. Vi drev med tidvis stor suksess lignende aktiviteter da vi studerte sammen, og det var naturlig å forsøke å gjenta bragdene. Disse ble tidligere gjennomført med kun en begrenset kunnskap om og interesse for den teoretiske og historiske konteksten til konseptene dérive og psykogeografi. Dette var kanskje utslagsgivende for suksessen vi opplevde på den tiden. (Kanskje er praksis best tjent med at teorien lar den være i fred?)

En suksessrik psykogeografisk hendelse fant sted utenfor en døgnåpen dagligvarekjede, hvor vi og en tredje person stilte oss opp med en plakat med påskriften «Are you satisfied?» Fortauet utenfor en dagligvarebutikk brukes kun til bevegelse inn og ut av butikken, og benyttes sjelden til, med unntak av ungdommer og alkoholikere, til oppholdssted over lengre tid.

Kontakt med forbipasserede var suksessfaktoren. Flere ville vite hvilken organisasjon vi hørte til, antok at vi var fra en slags misjonerende kirke eller en New Age-gruppe. Det var vanskelig for mange å tro at vi bare stod der uten en bakenforliggende hensikt, noe som styrket vår hypotese om struktureringen av romlig oppfatning. Stedet vi befant oss var definert som et sted hvor man utførte kun praktisk nyttige gjøremål, vår opptreden ble tolket deretter. Da vi ikke hadde noe å selge eller å å si utover det plakaten sa reagerte enkelte med sinne, én ristet på hodet og sa vi hadde for mye fritid. Andre ristet på skuldrene eller lo. Alle ovenfornevnte reaksjonsformer var like verdifulle for vårt eksperiment, som var vellykket da vi fikk testet reaksjonene forbipasserende hadde ved utradisjonell bruk av rom.

Et annet psykogeografisk eksperiment vi tidligere hadde utført med stort hell fant sted på Kentucky Fried Chicken. Kjeden har tatt ned skiltene på restauranten som staver hele navnet, og erstattet den med en annen hvor det kun står «KFC». (Teorien er at *fried* har blitt et skjellsord i vår helsebevisste tid, og at kjeden ville unngå unødvendige assosiasjoner med fett.) Det samme teamet gikk inn i en restaurant, ventet i kø, og da det ble vår tur spurte vi om kjeden virkelig hadde skiftet navn til bare KFC, og hvorfor. Personen bak kassen ble svar

Dérive i Bergen avdekker steder man sjelden kommer over gjennom rutine-bevegelser

Kapitalistisk produksjon strukturerer bevegelsesmønstre

skyldig, måtte hente vaktansvarlig, som etter intens leting i permer og papirer fortsatt ikke kunne svare på spørsmålet. Vedkommende måtte innrømme at han hadde lagt merke til forandringen, uten å ha fundert nærmere på dens natur. Samtidig ble kundene i køen bak oss også nysgjerrige, flere hadde lagt merke til det samme og krevde å få vite mer. En liten mengde samlet seg rundt disken hvor vaktansvarlig svettet og bladde i permene sine for å tilfredstille oss. Ingen frityrstekt kylling ble solgt.

Løsningen ble at vaktansvarlig ringte til kjedens hovedkvarter, som opplyste at det stemte at de hadde skiftet navn, for å gjøre det lettere å håndtere. «Most people just call it KFC anyway.» Kundene var tilfreds med det, og det formet seg igjen en kø av folk som ville kjøpe frityrstekt kylling. Likevel var kjøp-spis-forsvinn rytmen forstyrret nok til at vi vurderte det som et vellykket psykogeografisk eksperiment. Jeg håpet å gjenta suksessen i Bergen i sommer.

Bergen på ny

Idéen var at i stedet for å gi Mark en omvisning i byen da han kom, skulle han gi meg en omvisning. Tanken var at siden han var i byen for første gang ville omvisningen hans være styrt av tilfeldige assosiasjoner og overfladiske inntrykk. Disse ville gi men en sjanse til å oppleve Bergen på ny, som om jeg ikke hadde knyttet mening til de aller fleste bygningene.

Vi gikk først forbi Naturhistorisk Museum på Nygårdshøyden. Her kunne han fortelle at det vi stod ved var et museum, ganske riktig, en slutning han dro ved å lese skiltet som hang over døren, og ved å se dinosaurskjellettet i vinduet. Ingen av disse hintene hadde jeg forutsett eller lagt merke til selv. Ved den Nasjonale Scene kunne han fortelle meg at vi stod utenfor et teater; riktig igjen. Slik fortsatte det, noe som fikk meg til å karakterisere eksperimentet som noe mislykket. I ettertid, derimot, ser jeg på dette funnet som like interessant som noe annet.

Min tolkning av resultatet er at romlige meninger blir produsert svært likt på forskjellige steder i den vestlige verden. Vi tillegger romlige strukturer svært like meninger og opplever rom på mye av den samme måten på tvers av grenser. Dermed blir dérive og andre psykogeografiske metoder nyttige i de delene av verden hvor rom produseres og struktureres av vestens produksjonsregime.

Psykogeografi utforsker våre strukturerte bevegelser i sen-kapitalismens jobb-konsum-sov syklus, slik at vi kan lettere forstå og bryte med dem. Det åpner muligheten for at vi selv strukturer våre rutiner i tråd med våre egne behov, og ikke bare forbrukerkulturens.

Kapitalistisk okkupert rom/ kapitalistisk strukturert rom

(Endnotes)

[1] Theory of Dérive, utgitt i Internationale Situationniste #2, 1958.

[2] www.psygeocon.org

Deilig stor muskel, englers tålmodighet

Mange nordmenn dyrker kroppens muskler og seg selv. Et mindretall prøver å skape noe. Enda færre skaper noe helt nytt. Noen modige, barske menn fra Vestlandet har kastet seg ut på et dristig eventyr; kommersiell kamskjelldyrking. De er gründere og dyrker muskler. På havbunnen. Det er noe som tar tid - og tid er penger?

Tekst: Charlotte Aline S. Meering

Prolog

Ukjent år: Som hollandsk barn svelger jeg en hel østers, og det hadde jeg *ikke* planlagt! Jeg får altså skjellvegring. 2001: På mellomfagsfeltkurset i Spania synes mine medstudenter å tygge sine hvitvinsdampede blåskjell med stor nytelse. Det aner meg at skjell kan være godt. Men jeg tør ikke spise. 2003: Utfordringer er til for å møtes. Jeg skal skrive om og smake på skjell. Østers forblir dog utelukket. Blåskjell føler jeg meg heller ikke helt trygg på: de ligner litt på østers og så forstår jeg at man kan bli syk. Av algegifter eller fordi man spiser dyrets tarmsystem. Jeg er ordentlig feig! Kamskjellmuskelen ser derimot mer 'kjent' ut, beskrivelser av konsistens og smak virker rent forlokkende, og jeg skjønner at det er sjeldnere med algegifter fordi de ligger dypere i vannet. Og så spiser du ikke tarmene heller! Kamskjellet blir mitt skjell. Trygt, deilig, vakkert og usannsynlig stort.

«Kamskjellmuskelen ser derimot mer 'kjent' ut, beskrivelser av konsistens og smak virker rent forlokkende, og jeg skjønner at det er sjeldnere med algegifter fordi de ligger dypere i vannet.»

Entreprenørskapsbriller på næringsutvikling innen havbruk

Jeg holder nå på med en gammeldags hovedoppgave. Valget falt på entreprenørskap fordi det har betydning langt inn i fremtiden, for samfunnet generelt og for folks liv på steder der de bor. Når man studerer næringsutvikling i en norsk kontekst vil entreprenørskap som teoretisk utgangspunkt by på andre innsikter enn innovasjonsteorien, som gjennomsyrer nær sagt alle dagens diskusjoner om næringsutvikling og saktens gjør seg fortjent til å bli kalt dogme.

Entreprenørskapsfokuset gjør gründeren og dennes eierrolle mer synlig, sammenlignet med fokuset på rollen som manager av 'de gode prosjektene' i et innovasjonsperspektiv. Fokus på havbrukssektoren (oppdrett) skyldes hollenderens kjærlighet til havet. Havbruk er avgrenset videre til nye marine arter (utelukker laks og ørret som er 'gamle' oppdrettsarter), og jeg konsentrerer meg om kamskjell.

Entreprenørskap som sosial prosess

Fordi jeg er geograf vil jeg vite noe om relasjonen mellom entreprenørskap, som sosial prosess i nettverk, og sted/rom. Litt mer konkret: Hva gjør gründere for å oppnå gode forutsetninger for kommersiell virksomhet og hvilken rolle spiller sted og rom i denne prosessen? Ut fra teori og empiriske studier om entreprenørskap antar jeg at gründerens nettverk – de personer og aktører dyrkerne trenger og har kontakt med for å få nødvendige ressurser eller påvirke forutsetningene – er viktig. Teorien fokuserer dessverre overveiende på strukturelle egenskaper ved nettverket. Jeg er interessert i dyrkernes anstrengelser og strategier for å få til en lønnsom virksomhet på et sted, og ser entreprenørskap mer som en sosial prosess. Jeg antar at ulike mentale forestillinger/ sosiale representasjoner spiller en rolle i denne sosiale prosessen, sammen med kunnskaps- og maktforhold, og tilgang på ressurser for å gjennomføre strategiene.

Entreprenørskap i sosio-romlige nettverk

Hvor kommer rom/sted inn? Gründere opererer ikke bare lokalt: de opptrer i en kontekst av (flere) nettverk av aktører som er involvert i dette 'prosjektet' med å utvikle en helt ny næring. Disse nettverk har forskjellig geografisk basis, og tilhører/ er satt sammen av forskjellige sosioromlige 'virkeligheter'(også kalt 'sosiale felt'). I disse sosioromlige nettverk har aktørene med seg ulike mentale forestillinger som er aktiv når gründere(n) og andre aktører kommuniserer sammen.

Fordi jeg er geograf vil jeg vite noe om relasjonen mellom entreprenørskap, som sosial prosess i nett-verk, og sted/rom.

Romforståelsen i oppgaven

Romforståelsen er litt eksperimentell. Forsøksvis lyder den slik: Mennesket lever i en fysisk verden som er modifisert av vår aktivitet. Vi erfarer både den óg vår sosiale definisjon av denne verden. Den sosiale definisjonen er dels basert på språk som danner en kulturell spesifikk struktur for vår forståelse, dels er den basert på at sosiale grupper og individer utvikler egne versjoner. Menneskers forståelse av verden er gjennom språk og sosiale grupper koblet til rom. Videre er mennesker forskjellige med hensyn til hvor bevisst de er seg sine og andres versjoner, og de er forskjellige i forhold til hvilke evner og posisjoner de har til å påvirke andres forståelser eller definisjoner av virkeligheten. Det varierer dermed hvordan den enkelte alene og sammen med andre søker/greier å påvirke sin virkelighet/ sine omgivelser gjennom å bruke språk og handling. Bevisstheten, evner og posisjoner kan endre seg over tid.

Utvikling av en ny næring: kommersiell kamskjelldyrking

Jeg valgte ut en gruppe bedrifter som inngår i et samarbeidsnettverk for etablerte aktører innen kamskjelldyrking. De kaller seg for FRESA, av Fremgang og Samarbeid. Dette bedriftsnettverket må ikke forvirres med det ovennevnte nettverket. FRESA aktørene holder til på forskjellige steder på Vestlandet; fra Rogaland til Møre og Romsdal.

Dette utgangspunktet betyr at jeg ikke foretar en stedfokusert studie (av entreprenørskap som en sosial prosess i sosioromlige nettverket). Jeg ser altså ikke bare på den enkelte bedriftens fremgangsmåte for å lykkes. I stedet ser jeg på hvordan de ulikt lokaliserte/ posisjonerte dyrkere og andre aktørene (sam)handler, i og på tvers av de forskjellige sosioromlige nettverk, for å påvirke mulighetene for utvikling av denne næringen.

Dyrking av kamskjell på norskemåten

Det er bare et kamskjellklekkeri i Norge, Scalpro AS på Rong i Øygarden. Det er til gjengjeld i toppsjiktet internasjonalt. Klekkeriet sørger for at larvene som stamskjellene produserer får gode forhold til å vokse, i et landbasert anlegg. Når de er 15-20 millimeter kan dyrkerne kjøpe yngelen fra klekkeriet. Det har vært vanlig at dyrkerne har dem i såkalt 'mellomkultur' en periode, fordi skjellene er sårbare for predatorer når de er så små. Da står de i kasser på bunnen eller henger i et nett etter en vaier. Når dyrkeren mener skjellene er store nok til å klare seg, settes de ut på havbunnen. Også her treffer dyrkeren tiltak for å holde unna predato-rer som krabber og andre rovdyr, og for å holde skjellene på plass – de kan svømme! For eksempel med et gjerde, kombinert med feller for å fange vekk krabbene. Dyrkeren må regel-messig gjennomføre dykk for å følge med på vekst, utstyr, osv. Skjellene trenger ikke fôring, da de lever av alger i sjøen. Når de er 10-11 cm er de klar for salg.

Kommersiell kamskjelldyrking – hvor langt er vi kommet?

De siste 10 år har næringen gått gjennom en fase med kompetanseoppbygging og utprøving av utstyr og dyrkingsmetoder. Havforskningsinstituttet, Universitetet i Bergen og Hordaland Fylkeskommune har vært sentrale medspillere, og det finnes i dag et sterkt kompetansemiljø i Hordaland. I løpet av disse 10 år har en del av de dyrkere som begynte falt fra. Imidlertid har flere nye er kommet til. Fra flere hold utpekes FRESA dyrkerne som de aktører som har kommet lengst: De oppnår veldige gode resultater på mellomkultur, og er alle i gang med utprøving av ulike gjerdetyper (ca. 50 cm høye). På Radøy i Nordhordland oppnår Helland Skjell AS veldig høy overlevelsesprosent med sitt gjerdekonsept. Et resultat som bygger på en type gjerde som passer lokaliteten veldig bra, kombinert med ukentlig ettersyn i sjøen.

Mål: stabile leveranser hele året

Dyrkerne i FRESA har som mål å kunne tilby markedet stabile leveranser gjennom hele året, og oppnå god pris. De vil dermed kunne utfylle høsting fra de ville bestander, som er ustabil på grunn av naturlige svingninger og værforhold. Det kan også tenkes at de kan fange opp en eventuell overbelastning av de naturlige bestander, som man ikke kjenner bæreevnen til.

For å oppnå stabil produksjon trenger dyrkerne å få full kontroll på bunnkulturen, hvor skjellene står fritt på havbunnen, innenfor et gjerde. Investeringer i yngel, utstyr osv. koster, og de trenger kapital. De må også tenke fremover: Hvordan skal store mengder skjell høstes, hvordan og hvor skjell skal behandles før de blir transportert til kjøpere, hvilke markeder sikter de seg inn på, hvordan vil de etablere sitt produkt på dette markedet, osv. FRESA dyrkerne er med andre ord i en såkalt oppskaleringsfase, hvor kapital er et sentralt tema.

Dyrkernes strategier

For bedrifter i en oppskaleringsfase finnes det ingen offentlige investeringsfond, spesielt ikke for nye marine næringer. Oppdrett med nye marine arter blir oppfattet som en bransje med svært høy risiko og investorer vegrer seg veldig, etter en rekke dårlige erfaringer med skjelloppdrett. Innovasjon Norge, Fiskeri- og Kystdepartementet og Forskningsrådet må forholde seg til den politiske situasjonen; ansatte her har ikke fritt spillerom til å definere satsinger for nye marine arter. I tillegg er skjell danket ut av torskeoppdrett når det gjelder satsinger fra disse instanser.

Under disse omstendigheter kan vi spørre: Hva gjør dyrkerne i forhold til de ulike aktører de kan henvende seg til, for å påvirke muligheter for utvikling av næringen og sin egen virksomhet? Hvordan samhandler aktørene i de ulike nettverk? Hvilken rolle spiller mentale forestillinger, og hvordan påvirker gründerne disse? Et eksempel er ressursen kapital. Det jeg kan si ut fra feltarbeidet mitt, uten å ha analysert resultatene ennå, er følgende. Når det er begrenset hva dyrkerne sammen med sine kontakter hos de ulike offentlige aktørene kan oppnå i forhold til en nasjonal satsing på nye marine arter inkludert skjell, og når dyrkerne møter særdeles negative forestillinger om skjelloppdrett hos storkapitalen, er dyrkernes strategi å gå til 'business angels'. De er pengesterke personer som gjerne har gjort andre investeringer, som fra før har en interesse for skjell og som har realistiske forventninger i forhold til tiden det tar å bygge opp forutsigbar dyrking av skjell. For å komme i kontakt med disse benytter dyrkerne seg av bekjentskaper.

Utfordringen

Utfordringen for meg er å finne ut hvordan dyrkerne går frem i forhold til 'englene' og i forhold til andre aktører. Hva skjer mellom dem, i den sosiale prosessen i disse sosioromlige nettverk; hvilke mentale forestillinger er involvert, i hvilken grad forsøker man å aktivt påvirke andres forestillinger og eventuelt hvordan? Og: Hva skjer når en pågående liten forskerspire ber gründeren om kontakt med deres 'business angel' og kan hende stiller kritiske spørsmål til denne skytsengelen? Dèt er et muskelspill - og blant de ting som gjør hovedoppgaven til et spennende prosjekt, iblant mer spennende enn godt er.

Fakta :

Stort norsk kamskjell *(Pecten Maximus)*

De største *naturlige* forekomstene er i ytre kyststrøk fra Rogaland til Trøndelag, mellom 10-30 m dyp, gjerne på sandbunn. Fangst fra disse bestander skjer gjennom dykking. Det som spises er muskelen og gonaden. Muskel selges både i Norge og til Europa, blant annet fersk, frossen og i lake. Norske kamskjell er uovertruffen i kvalitet, svært ettertraktet og oppnår god pris.

Når kamskjell *dyrkes* gyter stamskjell på klekkeri, etter larvestadiet vokser yngel under optimale forhold, frem til de er stor nok til å settes i sjøen av dyrkere som har kjøpt dem. Det er vanlig med en periode i såkalt mellomkultur (bilder denne siden, her i såkalt softnett) før skjellene settes på havbunnen.

Nye geogafer på post!

De nye laveregradsstudentene knuste konkurrentene under fadderukas rebusløp ved semesterstart i år. Vidsyns utsendte dekket begivenheten.

Tekst og foto: Beate Mæsel

Tirsdag 10.08.04 var det klart for en av mange aktiviteter for universitetets nye studenter. Denne gangen møtte forventningsfulle studenter opp på studentsenteret som var utgangpunkt for høstens rebusløp. Dette foregikk ved at studentene deltok i grupper sammen med sine faddere og fikk i følge instruksene utdelt en rebus med et bilde, og kanskje noe tekst til hjelp. Bilderebusen indikerte hvor de ulike postene, totalt fire, ville befinne seg. På de ulike postene skulle gruppene utføre ulike oppgaver og få poeng etter subjektive kriterier. Etter utførte oppgaver på de enkelte postene fikk studentene en ny rebus som forklarte den videre veien.

Overbeviste på bukkehopp

Også årets nye geografer deltok sammen med studentfadderne Tina og Eirik. Vidsyn fulgte med på post nr.2 ved musikkpaviliongen hvor Larmonien spillte fem melodier man skulle gjette navnet på. Man kunne få fra 0 til 10 poeng ; ett poeng for hver riktig låt og ytterligere poeng for oppfinnsomhet, smisk, spillopper osv. Geografene var overbevisende med hopping av bukk, drilling med lakrisstenger, dansing og vifting med posedusker -og så kunne de noen låter også.

Bergenserne Christer Nilsen og Tore Borvik, henholdsvis 19 og 20 år gamle, deltok også. Deres hovedintrykk var at rebusløpet var et morsomt arrangement der man kunne bli kjent med hverandre, og der studenter fra andre steder kan bli litt kjent i byen. Guttene poengterte likevel at de tross alt bare var kommet til post nummer to og derfor ikke kunne gi en endelig ”dom” over rebusløpet. Litt kaos var det også.

Geografi som hobby

På spørsmål om hvorfor de har valgt å studere i Bergen og hvorfor akkurat geografi er svaret enkelt. ”Vi bor allerede i Bergen og det ville være stress å flytte” sier guttene. Begge har i tilegg et godt forhold til geografi fra videregående, enten som ordinært skole fag eller studieretningsfag. Christer skyter fort inn at geografi er en stor hobby og kjempeinteressant!! De sier de ser frem til et fag som ikke kun er teoretisk, men som også legger vekt på eksursjoner og dermed innbyr til andre måter å lære pensum, enn kun ved å pugge teorier.

Rebusløp-ekspertene i sving

Til slutt må det nevnes at de nye geografene klarte seg utmerket på alle postene og at de med glans gjennomførte busløpet som endte med seier til de unge og lovende.

Uteksaminert siden sist

En hel bråte hoved- og masteroppgaver har blitt levert siden sist utgave av Vidsyn kom ut i mars. Vidsyn gratulerer de nye kandidatene!

Tekst: Lena Svalastog Garnes, Maren Torstensen, Tor Brynjar Welander og Halvor Dannevig

Tor Brynjar Welander

Samfunnsgeografi

Lokale tradisjonar og kultur i høve til omstillingsprosessar i nordnorsk fiskeindustri.

Tor Brynjar har gjort feltarbeid i tre Finnmarks kommunar; Nordkapp, Måsøy og Lebesby. Her har det vore tradisjon for filétproduksjon basert på frosenfisk, dette er no ei internasjonal handelsvare, og i møte med konkurransen har dei tre kommunane utvikla seg ulikt. Om det skjer ei omstilling eller ikkje er i følgje Tor Brynjar i stor grad styrt av korleis lokale tradisjonar og kulturen er i dei ulike kommunane, og om innbyggarane og bedriftene greier og forvalte og bruke kritisk det dei eksterne eigarane tilfører. Skilnad på desse områda viser seg i dag ved at Måsøy er den einaste av desse tre kommunane som satsar på filétproduksjon.

Anders Tønnesen

Samfunnsgeografi

Menneska som levere i slumområda i Kampala, hovudstaden i Uganda, kan velje mellom tradisjonelle kjelder eller tilrettelagt røyrvatn.

Anders har studert kva som styrer bruk og val av vatn i eit slumområdet i Kampala. Han har testa vasskvaliteten i området og kartlagt ved hjelp av GIS dei ulike kjeldene i forhold til busetjing og kva kjelder som blir nytta. Dei tradisjonelle vasskjeldene blir føretrekt på trass av reinare røyrvatn, mykje p.g.a tilgjengelighet, men også manglande overbesvisning om at røyrvatn er betre. Anders ser og kulturelle tradisjonar og ein stolthet på at det tradisjonelle vatnet er bra nok som ein årsak til at mange fortsatt vel det tradisjonelle framfor røyrvatn.

Dag Kjetil Baakind

Samfunnsgeografi

Nokon vil kun kjempe mot snø og vind på veg til toppen, andre vil nyte hyttefreden, andre igjen vil tene pengar på at nokon syns det er best å ta heis for å nå toppen.

Utbygging av Gaustablikk og Gaustatoppen er ein interessekrig mellom ulike konsumentar av området. Dag Kjetil seier han i oppgåva si har sett på området som skal bli utbygd som ein vare, og det er ulike måtar å konsumere denne på som kjem til syne i ulik argumentasjon hjå partane som er for og i mot utbygginga. Singularitet versus varegjering har vore sentrale omgrep i oppgåva, der singularitet er ein verdi som ikkje let seg måle i pengar. Singulære eigenskapar er følsame for påverknad frå marknadskrefter, og bevaring av dei singulære eigenskapane i området er derfor kritisk i ein utbyggingsfase.

Unni Aarflot

Samfunnsgeografi

Kva skjer med stadtilhørigheten hjå nordmenn når staden deira blei utfordra av nye kulturar og innvandrarar?

Unni seier at det er utfordrande å forstå nordmenn i integreringsfasen. Og ho tok dermed utgangspunkt i Haugesund der dei har eit desentralisert asylmottak og intervjua nordmenn i høve til deira forhold til heimstaden og innvandring. Er det rom for innvandrarar?

Gjennom innvandrarar sin inntreden i samfunnet opplevde ho at nordmenn endra romlig fokus frå det prototypiske rom til det emosjonelle og blei opptatt av kven dei var og kva byen var for dei. Omgrepa integrering og assimilering vart sentrale, Unni fortel at ho fekk kjensla av at integrering for veldig mange nordmenn i stor grad betydde moralsk assimilering. At innvandrarane brukar andre klede, anna mat er ikkje noko problem, men dei skal ha den same moralen og verdisynet.

Det er ikkje nødvendigvis eit problem at t.d. muslimar trur på Allah og ikkje Gud så lenge dei har same syn som lokalbefolkninga på spesielt arbeidsmoral, kjønnsrollemønster og barneoppseiding. Studiet kastar såleis lys over noko av det som kan føre til at innvandrarar blir inkluderte i eit lokalsamfunn

Ingvild Røed

Samfunnsgeografi

Er det mulig å få et nærmiljø med ulike etniske grupper til å bli et sosialt, integrert og velfungerende lokalsamfunn?

Ingvild har studert planlegging/ sosial by - geografi, og har i sitt hovedfag drevet nærmiljøarbeid i den flerkulturelle drabantbyen Fjell i Drammen. Her har hun sett at Fjell er et godt eksempel på hvordan dårlig planlegging gir negative konsekvenser i form av sosiale problemer på et sted. Ved hjelp av hovedsakelig intervju og statistikk har hun kartlagt hvilke tiltak som gjøres for integrering av beboerne for således å få bukt med de sosiale problemene. Ingvild har i sin oppgave vist at Fjell er et lokalsamfunn i positiv utvikling, hvor de har gode integreringstilbud og hvor bo - forholdene i stor grad er forbedret. Men, konkluderer hun, drabantbyen står fremdeles ovenfor viktige utfordringer på veien mot et velfungerende og integrert lokalsamfunn.

Marita Monsen

Samfunnsgeografi

«Kongekrabben i Sør Varanger, Et bidrag til Lokal vekst?»

Fra først å ha skapt store problemer for fiskerne i Sør Varanger, har nå kongekrabbene blitt en verdifull ressurs. Nå både fiskes den etter og videreforedles i Sør-Varanger. Marita Monsen har studert hvorvidt kongekrabbenæringen har vært med å revitalisere produksjonssytemet i tettstedet Bugøynes, og videre hvorvidt dette har bidratt til regional utvikling i Varanger. Marita brukte intervju og feltsamtaler med ulike aktører i Bugøynes og regionsenteret Vadsø, samt observasjon som metoder under feltarbeidet. Tyngdepunktet i teorigrunnlaget er fra litteratur rundt territorielle produksjonssystemer og innovative miljøer. I konklusjonen i oppgaven skriver Marita at: «(...)kongekrabbenæringen styrker fiskerisystemet i Finnmark gjennom å danne et grunnlag for videre institusjonell og substantiell utvikling.» (Marita Monsen (2004) «Kongekrabbenæringen i Varanger, et bidrag til lokal vekst?» Masteroppgave i samfunnsgeografi, Universitetet i Bergen)

Maiken Lønnerød McCormick

Samfunnsgeografi

«Fishing for the future? - A study of a local Galician fishery system, its lifeforms and power structures»

Da Maiken kom til Muros trodde hun at hun skulle finne et idyllisk lite fiskerisamfunn; harmonisk og i pakt med naturen, men oppdaget raskt at virkeligheten var annerledes. Hovedoppgaven er en lokalsamfunnsstudie av den galiciske småbyen Muros, der flere mellomfagskull i samfunnsgeografi har vært på feltarbeid de siste årene. Maiken har undersøkt på hvilken måte livsformen i det lokale fiskerisystemet reproduseres og om dynamikken i systemet gir grunnlag for livsformens eksistens i framtiden. Funnene er nedslående. Livsformen som fisker har mistet sin ideologiske legitimitet blant annet på grunn avmodernisering og økt utdanningsnivå. De unge ser ikke for seg en framtid i et slikt system. Makten i fiskerisystemet er svært skjevt fordelt og hovedaktørene i systemet bruker sin makt for å hindre endringer slik at deres egen makt opprettholdes. Andre som er involvert i systemet, oftest fiskere, føler seg maktesløse og ser ingen annen løsning for å bøte på marginaliseringen enn gjennom rovdrift på fiskeressursene og salg på det svarte markedet. Miljøkatastrofen forbundet med forliset av oljetankeren Prestige har trolig bare forsterket undermineringen av fiskerisystemet både sosialt og økologisk. Det er således få tegn på revitalisering i Muros, bortsett fra hos en liten gruppe kvinnelige skjellsankere som i kraft av miljøkatastrofen ser ut til å ha utviklet en vellykket mestringsstrategi basert på nettverksorganisering. Fremtiden for fiskerisystemet i Muros ser rett nok mørk ut, men kanskje er det blant disse skjellsankerne sådd et frø for en ny livsform.

I det dette nummer av Vidsyn går i trykken har dessuten Kristin Mjelstad, Kent Nilsen og Rune Nordal levert sine masteroppgaver og Elin Lundstad har levert hovedfagsoppgave. Omtale av disse kommer i neste nummer

Vidsyn trenger medarbeidere!

Er du interessert i redaksjonelt arbeid, lay-out eller føler du har noe å bidra med, ta kontakt med noen i redaksjonen! Vi trenger deg til neste nummer!

Fem kjipe

Navn: Hanne Dybwik
Alder: 26
Fag: Mastergrad, våren 2004, tema: Globalisering og etnisitet

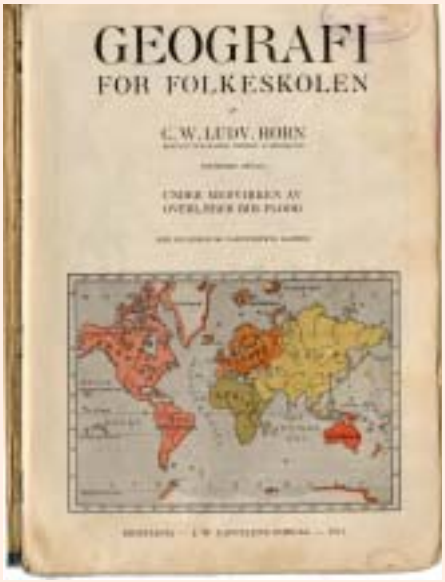
1. Hvorfor er det viktig med geografi?
- Fordi geografi kan tilby et helhetlig syn på verden. Eller som geografilæreren min fra Skottland sa ” geography is the why of where”.

2. Torgallmenningen eller Galdhøpiggen?
-Torgallmenningen

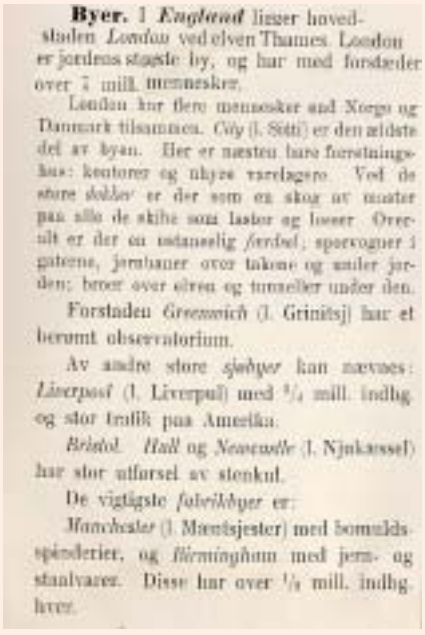
3. Favorittsted?
- Utoverhjørner og innoverhjørner

4. Teori eller praksis?
- Teori

5. Uten geografi, intet egentlig liv?
- Uten geografi hadde det iallefall blitt mindre liv

GEOGRAFI
FOR FOLKESKOLEN
C. W. LUDV. HORN

Belgien
ligger mellem Holland, Tyskland, Frankrike og Nordsjøen.
Belgien er litt mindre end Holland.
Belgien er i nord, mot Holland og ut mot sjøen, et *flatt* og fruktbart land med mange dygtige jordbrukere. I syd, paa grænsen mot Tyskland og Frankrige finder vi *fjeld*. Disse fjeld er rike paa *stenkul* og *jern*. Belgien har derfor ogsaa mange og store *fabrikker*. Landet utfører jern og jernvarer, vævede saker (ɔ: teysseler tepper), speilglas, vaaben m. m. Det ligner i meget England og de tilstøtende dele av Tyskland.
Fra Frankrike kommer elvene *Maas* og *Schelde* (l. Skjelde). Maas renner sammen med Rhinen.
Byer. Hovedstaden heter *Brysel*, med ½ mill. indbg.
Antwerpen (ved Schelde) er en stor sjøhandelsstad, besøkt ogsaa av mange norske skibe. *Lüttich* og *Gent* er store fabrikbyer.

Byer. I *England* ligger hovedstaden *London* ved elven Thames. London er jordens største by, og har med forstæder over 7 mill. mennesker.
London har flere mennesker end Norge og Danmark tilsammen. *City* (l. Sitti) er den ældste del av byen. Her er næsten bare forretningshus: kontorer og ukjøre varelagere. Ved de store dokker er der som en skog av master paa alle de skibe som laster og losser. Overalt er der en usædvanlig *ferdsel*: sporvogner i gatene, jernbaner over takene og under jorden; broer over elven og tunneler under den.
Forstaden *Greenwich* (l. Grinitsj) har et berømt observatorium.
Av andre store *sjøbyer* kan nævnes: *Liverpool* (l. Liverpul) med ¾ mill. indbg og stor trafik paa Amerika.
Bristol. *Hull* og *Newcastle* (l. Njukassel) har stor utførsel av stenkul.
De vigtigste *fabrikbyer* er:
Manchester (l. Mænsjester) med bomulds-spinderier, og *Birmingham* med jern- og stanlvarer. Disse har over ½ mill. indbg. hver.

bastardgeOgrafI

Bastard: bastar´d *(norr bastarðr “frillesønn”, fra gfr)* ***1.*** *om e forh: sønn født utenfor ekteskap* ***2.*** *biol: dyr, plante som er resultat av en krysning, hybrid muldyret er en b- mellom hunnesel og hingst / en b- av en hund* ***3.*** *neds: noe som verken er det ene el. det andre .*

Avart av hybridgeografien og avantgardgeografien, av onde tunger beskrevet som postmodernismens glemte (og bortgjemte) stedatter (Peet 1998).

Inn- og utviklet på 40-tallet som en prematur reaksjon på den kvantitative geografiens stivbente metoder og vitenskapssyn. Fremstår som en fatalistisk motreaksjon mot den mer positive positivismen, av Kjøterson & Mule (1966) også kalt negativismen. Flere av tradisjonens tilhengere senere fremtredende postmodernister eller poststrukturalister, bl.a. Merleu-Ponty, Harvey, Soja.

Kjennetegnet av sin grunnleggende tro på enhver form for syntese mellom så mye som mulig. Står sterk i enkelte geografimiljøer i Norge, sp. Bergen. I nyere tid er teorien forsøkt reaktualisert i teoribidraget *The holy trialectics (trinity) of bastard geographies*, også beskrevet av Storper (1997).

Er ytterligere kjent for fatalistisk avvisning av enhver form for ikke-syntese som et sjumilssteg mot geografiens glemte helvete, rommets avgrunn

(TBW 2004)